

Mors - Stell av døde i sykehus

D37464

Utgave:
10.00

Gjelder fra:
24.09.2025

Side 1 av 5

Hensikt og omfang

Sikre et verdig stell og korrekte rutiner rundt dødsfall i sykehus.

Ansvar/målgruppe

Helsepersonell som deltar i stell av og ivaretagelse av døde.

Handling

Registrering av dødsfall og dokumentasjon	Utstyr	Forberedelse	Gjennomføring	Fjerning av implantater
Oppfølging pårørende/etterlatte	Visning av den døde	Transport ut av avdelingen	Verdisaker	Obduksjon

Umiddelbart etter dødsfall

- Noter klokkeslett for dødstidspunkt. Meld dødsfallet til lege som skal bekrefte og fylle ut nødvendige papirer.
- Merk døren til rommet med et egnet skilt for henvendelse til vaktrom.
- Registrer mors i [MorsReg](#) på MinSide SI (intranett under «Mine snarveier»).
- Kontakt pårørende om de ikke allerede er til stede, eller annen avtale foreligger.
- Rydd og luft godt ut på pasientrommet. Skru av varmen.
- Fjern medisinsk teknisk utstyr i rommet.
- Avklar om det skal tas spesielle hensyn relatert til livssyn.
- Legg den døde flatt på ryggen med en liten pute under hodet.
- Tørk rundt munnen, sett inn tannproteser. Dette er vanskelig på et senere tidspunkt og kan da bli mindre pent.
- Støtt opp haken ved hjelp av hakestøtte/-bind.
- Lukk øynene forsiktig. Ved behov kan øynene holdes lukket med fuktige kompresser.

Registrering av dødsfall og dokumentasjon i DIPS Arena

- Ved forventet dødsfall, dokumenter i pasientens behandlingsplan.
- Ved uventet dødsfall benytt SPL Hendelsesnotat, legg til *Mors* i dokumentbetegnelsen.
- Skriv inn klokkeslett, hvem som var til stede og et kort hendelsesforløp, samt hvilken lege som har bekreftet dødsfallet.
- Ved registrering av dødsfallet – følg prosedyrene: [Dødsmelding - Elektronisk innmelding av dødsfall](#) og [DIPS Arena - Mors, registrere](#)

Umiddelbart ved unaturlig dødsfall

- Noter klokkeslett for dødstidspunkt.
- Kontakt lege med en gang.

Utgave: 10.00	Mors - Stell av døde i sykehus	D37464 Side 2 av 5
------------------	---------------------------------------	-----------------------

- Dersom det er grunn til å tro at et dødsfall skyldes feil ved undersøkelse eller behandling av sykdom eller skade, har lege plikt til å underrette politiet snarest.
- Den døde skal bare røres/flyttes etter instruks fra politiet.
- Dersom det er mistanke om at feil på medisinsk teknisk utstyr er årsak til død, skal ikke utstyret eller tilhørende engangsutstyr fjernes. Varsle Avdeling for medisinsk teknologi.
- Ansvarlig lege gir føringer for hvordan man skal forholde seg videre.

Forberedelse til stell

- ICD skal deaktiveres, følg [ICD - Inaktivering](#). Dokumenter i DIPS. Autopsitekniker fjerner implantat på senere tidspunkt.
- Ved mistanke om svikt i pacemaker eller ICD skal den returneres til leverandør.
- Det er klinikken som følger opp pacemaker-registeret.
- Stellet utføres av to personer på pasientrommet eller i et eget stellerom.
- Legg til rette for at pårørende kan delta i stellet hvis de ønsker det.
- Tidspunkt for stell vurderes ut fra hensynet til de pårørende og andre forhold i avdelingen.

Utstyr

Noen avdelinger har morspakker tilgjengelig. Der det ikke er tilfelle, foreslås følgende:

- Hansker ev. munnbind
- Stellefrakker
- Plastpose (søppel og tøy går i hver sin pose)
- Plastsekker til brukt utstyr
- 3 navnelapper
- Vaskefat og pussbekken
- Vaskekluter og håndklær
- Stikklaken
- Sykehuskjorte
- Dynetrekk og putevar
- Såpe
- Kam
- Neglesaks
- Kompresser/cellestoff
- Tamponeringsutstyr (pinsett, bomull)
- Bleie og papirkladd
- Hakestøtte/- bind
- Høyabsorberende morslaken (engangs)/ morspose (bodybag) - ved luftsmitte
- Hodepute, liten
- Tape til gjenliming av laken

Vurder

- Bandasjer til sårskift
- Stomiutstyr
- Barbersaker

Gjennomføring

NB: Hele mors-stellet skal i utgangspunktet gjennomføres av personell på avdelingen.

Utgave: 10.00	Mors - Stell av døde i sykehus	D37464 Side 3 av 5
------------------	---------------------------------------	-----------------------

Dokumenter i [MorsReg](#) om noe av stellet ikke har blitt utført.

- Utfør [Basale smittevernrutiner](#)
- Ved smitteregime, følg: [Isolering - tiltak ved dødsfall av smitteførende pasient](#)
- Utfør stellet med respekt og verdighet. Den døde skal se velstelt ut.
- Kroppsvask, munnstell, sett inn tannproteser, gre håret, stell negler, barbering etter samråd med pårørende.
- Vurder tamponering rektalt og vaginalt i hvert enkelt tilfelle. Skal kun gjøres om det er nødvendig. I noen tilfeller kan også tamponering i nese og spiserør være aktuelt. Tarmstomier tamponeres.
- Fjern utstyr som kateter (urin), sonder, dren o.l. La PVK/SVK sitte på grunnet fare for lekkasje.
Ved risiko for blødning; sørg for tilstrekkelig komprimert for å forebygge lekkasje. Bandasjer eventuelle innstikksteder og la bandasjen sitte på selv om det tilsynelatende slutter å væske. **Unntak:** når politiet begjærer rettsmedisinsk undersøkelse, skal utstyr ikke fjernes.
- Alle sår, innstikksteder og stomier tildekkes med rene, vannfaste kompresser/bandasjer.
- Ringer og smykker tas av hvis ikke annet er avtalt på forhånd.
- Legg en sykehusskjorte bak frem på avdøde, samt bleie (forsøk å unngå påkledning som senere vil kunne komme i konflikt med gravferd/kremasjon - ønsker pårørende at den døde skal ha eget tøy er det en fordel at dette gjøres på et senere tidspunkt).
- Legg laken rundt madrassen på vanlig måte, med et stikklaken på tvers som fungerer som en løftekladd senere.
- Bruk engangs høyabsorberende morslaken. Den blå siden av lakenet skal ned. Lakenet brettes rundt den avdøde. Det er festet selvklebende tape på lakenet som benyttes når den avdøde pakkes inn.
- Den avdøde skal ligge på ryggen med armene langs sidene eller foldet. En liten pute under hodet og dyne over seg som ved vanlig leie.
- To personer skal dobbeltsjekke den avdødes ID. La ID-bånd være på.
- Fest en navnelapp på høyre stortå. To personer kontrollerer at det er riktige navnelapper.
- Brett lakenet inn over hodet og føttene, og brett fra sidene slik at avdøde dekkes.
- Ved luftsmitte skal avdøde legges i morspose/body bag (må være i nedbrytbart materiale). Se [Isolering - tiltak ved dødsfall av smitteførende pasient](#).
- Fest brettene på lakenet med tape.
- Fest navnelapp ved hode- og fotenden utenpå morslakenet.
- Ev. dekk til den avdøde med dyne. Morsteppe legges på hvis dette er disponibelt og kan brukes under utkjøringen.
- Rommet skal være ryddig og utluftet.

Fjerning av implantater

- Elektroniske implantater som pacemaker, ICD og baklofenpumpe fjernes. For pasienter med ICD, se [ICD - Inaktivering](#). Lege som inaktiverer ICD dokumenterer dette i DIPS. Ved behov fjerner autopsitekniker implantatet.
- Personale som utfører stell/registrering skal dokumentere hvilke implantater den avdøde har i [MorsReg](#) og i feltet «Kommentar» i [DIPS Arena - Mors, registrere](#).

Utstyr

Utgave: 10.00	Mors - Stell av døde i sykehus	D37464 Side 4 av 5
------------------	---------------------------------------	-----------------------

- Frakk
- Hansker
- Skalpell
- Steristrips/kirurgisk sutur
- Liten bandasje
- Cellestoff

Utførsel

- Ved ICD, kontroller i DIPS at elektroden er inaktivert. Ved usikkerhet; avvent og kontakt kardiolog/kardiologisk avdeling for avklaring.
- Legg et snitt i huden over implantatet, frigjør den og klipp av ledningene helt inn mot elektroden. Tørk av ev. blodsøl. Sy igjen/sett på steristrips og sett over en bandasje.
- Elektrodene leveres Avdeling medisinsk teknologi, som spesialavfall.

Oppfølging pårørende/etterlatte

Avklare med pårørende

- Om de ønsker å være med under stellet.
- Om den døde skal ha på seg privat tøy eller ikke (bør gjøres på et senere tidspunkt når avdøde legges ned i kisten, NB klærne må være nedbrytbare hvis den avdøde skal gravlegges, skal det være kremasjon er ikke privat tøy tillatt).
- Om det er ønskelig at den døde skal beholde giftinger eller andre smykker på (må i så fall dokumenteres).
- Om sykehusprest eller annen trosveileder skal kontaktes.

Visning av den døde

- Det skal tilstrebes at pårørende får se den døde på avdeling/sengepost før avdøde kjøres til mors-rom. Kan gjøres før eller etter stell.
- Sørg for at rommet er ryddig og overflødig utstyr tatt ut.
- Hakestøtte kan være på. Ev. hakebind tas midlertidig av. Ev. kompresser over øynene fjernes.
- Legg hvit duk på bordet hvis tilgjengelig. Fordi levende lys ikke er tillatt på sykehuset må elektriske lys benyttes.
- Tilby å bli med de pårørende inn til den døde. Avklar om de vil være alene eller ha en fra personalet hos seg.
- Identifiser behov for informasjon fra helsepersonell
- Gi ut [Informasjon - Etterlattebrochure](#) og annet informasjonsmaterie, og avtal samtale for etterlatte etter avdelingens rutiner.
- Personalet som var til stede ved dødsfallet fyller ut nødvendige opplysninger før de pårørende mottar informasjonen.

Forventede sykehusdødsfall

- I de tilfeller der pårørende ikke får mulighet til å se avdøde på sengepost, kan pårørende avtale visning med autopsitekniker på et senere tidspunkt. I de tilfellene anbefales det å vente med visning til etter at avdøde er lagt i kiste. Avdeling eller pårørende kan ringe 61 27 21 73 og avtale tid for visning med autopsitekniker mellom kl. 08:00-15:00 på hverdager (dag og tidspunkt for visning må helst avtales noen dager i forveien).

Utgave: 10.00	Mors - Stell av døde i sykehus	D37464 Side 5 av 5
------------------	---------------------------------------	-----------------------

- Pårørende kan også avtale visning med begravelsesbyrå. Pårørendes valgte begravelsesbyrå bestiller tid i kapellet ved å kontakte autopsitekniker på telefon 61 27 21 73.

Transport ut av avdelingen

- Meld oppdraget til portørtjenesten der det er etablert. Vær tydelig på hva oppdraget gjelder.
- Transport utføres av 2 personer, for eksempel en fra avdelingen og en portør.
- Den døde transporteres tildekket i seng eller på bære til kjølerom.
- Avdøde forflyttes fra seng og over på bærebrikke på kjølerommet.
- Bærebrikken plasseres i reolsystem.

Verdisaker

- For trygg håndtering av eiendeler og verdisaker burde disse tilstrebes utlevert fra avdeling/post til pårørende.
- Oppbevar smykker og andre verdisaker i henhold til prosedyre: [Eiendeler/Verdisaker - Mottak, oppbevaring og utlevering](#)
- Deponering av penger/verdisaker: Fyll ut skjemaene: [Trykksak - Kvittering verdisaker, art 103501](#) og [Eiendeler/ verdisaker, hittegods, våpen/narkotika - kvittering](#)

Utlevering av eiendeler til pårørende

- Deponerte penger/verdisaker utleveres til den eller de som skifteattesten er utstedt til. Er skifteattesten utstedt til flere, skal fullmakt fra de andre medfølge.
- Fyll ut skjema [Eiendeler/ verdisaker, hittegods, våpen/narkotika - kvittering](#) ved utlevering av verdisaker til pårørende.
- Om eiendeler følger den avdøde til kjølerommet dokumenteres dette i [MorsReg](#).

Obduksjon

- Se egen prosedyre: [Obduksjon - Begjæring](#)

Referanser

SI/06.03-30	Eiendeler/Verdisaker - Mottak, oppbevaring og utlevering
SI/06.03-31	Eiendeler/ verdisaker, hittegods, våpen/narkotika - kvittering
SI/06.03.02-13	Trykksak - Kvittering verdisaker, art 103501
SI/06.04-45	Informasjon - Etterlattebrosjyre
SI/15.01-02	DIPS Arena - Regionale brukerveiledere (Metodebok)
SI/17.12-14	ICD - Inaktivering
SI/17.27.01-04	Obduksjon - Begjæring
SI/17.27.01-05	Dødsmelding - Elektronisk innmelding av dødsfall
SI/22.02-01	Basale smittevernrutiner
SI/22.05-01	Isolering - Alfabetisk liste over infeksjonssykdommer
SI/22.05-07	Isolering - transport av isolert pasient
SI/22.05-10	Isolering - tiltak ved dødsfall av smitteførende pasient

[Gravferdsloven](#)